

Monika Giżyńska

Zakres kompetencji litewskiego Sądu Konstytucyjnego w „innych sprawach”¹

O kompetencjach litewskiego Sądu Konstytucyjnego traktuje art. 105 Konstytucji Republiki Litewskiej². Zakres właściwości rzeczowej ujęto w sposób typowy dla współczesnych sądów konstytucyjnych. Podstawą zakresu kognicji jest kontrola norm³, co łączy się z ochroną nadrzędności konstytucji.

Poza tym kognicja litewskiego Sądu Konstytucyjnego obejmuje przedstawianie opinii (konkluzji) w czterech przypadkach: 1) czy w czasie wyborów prezydenta bądź członków Sejmu nie została naruszona ustawa wyborcza; 2) czy stan zdrowia prezydenta pozwala mu nadal wykonywać obowiązki; 3) czy międzynarodowe umowy Republiki Litewskiej nie są sprzeczne z konstytucją; 4) czy członkowie Sejmu i funkcjonariusze, wobec których zostało podjęte postępowanie procesowe, naruszyli konstytucję swymi konkretnymi czynami.

Należy również zaznaczyć, że w większości państw przyjęta została zasada wyłączności władczych i ostatecznych uprawnień tego organu, która wyklucza możliwość wyposażenia sądów konstytucyjnych w uprawnienia o charakterze opiniodawczym. Jednakże litewski Sąd Konstytucyjny posiada zarówno kompetencje władcze, jak i opiniodawcze. W tak zwanych „innych sprawach”, ujętych przez ustrojodawcę w art. 105 ust. 3 Konstytucji RL, Sąd Konstytucyjny przedstawia jedynie opinię. Ostateczną decyzję w każdej z czterech wymienionych w konstytucji spraw podejmuje Sejm, który dysponując opinią Sądu Konstytucyjnego, może się z nią zgodzić bądź nie, gdyż opinia (konkluzja) Sądu Konstytucyjnego nie ma charakteru wiążącego, tak jak ma to miejsce w przypadku wydania przez Sąd Konstytucyjny orzeczenia.

¹ Artykuł jest zmodyfikowaną wersją referatu ogłoszonego na I Seminarium Młodych Badaczy Prawa Konstytucyjnego, które odbyło się w Mąchocicach Kapitulnych w dniach 11–12 marca 2010 r.

² Tekst polski: *Konstytucja Republiki Litewskiej przyjęta przez obywateli Republiki Litewskiej w referendum przeprowadzonym 25 października 1992 r.*, wstęp A. B. Zakrzewski; tłum. z jęz. lit. H. Wisner, Warszawa 2000. Dalej jako Konstytucja RL.

³ Art. 105 ust. 1 i 2 Konstytucji RL.

Sąd Konstytucyjny nie otrzymał w żadnym z czterech przypadków prawa inicjatywy. Odpowiednie sprawy bada na wniosek uprawnionych podmiotów. Niemniej stanowisko Sądu Konstytucyjnego jest koniecznym elementem odpowiedniej procedury prawnej⁴.

Wyrażanie przez Sąd Konstytucyjny opinii w sprawach dotyczących ważności wyborów stanowi stadium procesu wyłaniania kandydatów na określone stanowisko. Kontrola prawidłowości aktu wyborczego nie jest jednak ujmowana jednolicie we współczesnych państwach. Rozwiązania tradycyjne podkreślają rolę parlamentu, dlatego też prawo ostatecznej decyzji o ważności wyborów przynajmniej temu organowi (odpowiedniej jego izbie). Pod wpływem praktyki brytyjskiej w wielu krajach powierzono kwestię rozstrzygania sporów wyborczych sądownictwu, negując dotychczasowe rozwiązania, gdyż, jak podkreślano, parlament w roli arbitra w rozważanej kwestii działa jako sędzia we własnej sprawie. Stworzono także wariant mieszany, przyznający kompetencję do weryfikacji wyborów parlamentowi, ale łącznie z organami władzy sądowniczej⁵.

W Republice Litewskiej podmiotem powołanym do decydowania o ważności wyborów jest Sejm – art. 107 ust. 3 Konstytucji RL. Niemniej pod pewnymi warunkami ustrojodawca przewidział, iż o tym, czy nie miały miejsca naruszenia przepisów prawa, decydować będzie także Sąd Konstytucyjny. Ustrojodawca litewski opowiedział się więc za mieszanym modelem weryfikacji wyborów. Powierzenie kontroli ważności wyborów także Sądowi Konstytucyjnemu oznacza, iż rozstrzygnięcie zapadać będzie w oparciu o prawo, a nie względy polityczne.

Zgodnie z art. 105 ust. 3 pkt 1 Konstytucji RL Sąd Konstytucyjny wydaje opinię, czy w czasie wyborów prezydenta bądź członków Sejmu nie zostały naruszone przepisy prawa wyborczego. Chodzi tu przede wszystkim o przepisy ustawy o wyborze członków Sejmu oraz ustawy o wyborze prezydenta.

Przepis art. 102 ust. 2 Konstytucji RL pozostawił ustawodawcy uregulowanie sposobu działania Sądu Konstytucyjnego w kwestiach nieobjętych regulacjami konstytucyjnymi; dlatego też art. 77 Ustawy o Sądzie Konstytucyjnym⁶ określa warunki, jakie muszą być spełnione, aby Sąd mógł wydać opinię w analizowanej

⁴ K. Lapinskas, *Litewski Sąd Konstytucyjny w systemie organów państwa*, „Studia i Materiały Trybunału Konstytucyjnego”, t. II, 1996, s.48.

⁵ Zob. W. Sokolewicz, *Komentarz do art. 101 Rozdziału IV „Sejm i Senat”*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, pod red. L. Garlickiego, Warszawa 2001, s. 1–7.

⁶ *Ustawa o Sądzie Konstytucyjnym* Nr I-67 z 3 lutego 1993 r. zmieniona ustawą Nr I-1475 z 11 lipca 1996 r. Tekst polski opublikowany w „Przeglądzie Sejmowym” nr 3, 1995, s. 167–196. Dalej jako UoSK.

tu materii. Po pierwsze, Sąd Konstytucyjny rozpoczyna postępowanie mające na celu stwierdzenie ważności wyborów tylko i wyłącznie na wniosek uprawnionych podmiotów. Nie jest więc możliwe opiniowanie przez Sąd Konstytucyjny z urzędu, gdy żaden z uprawnionych organów nie skorzystał w sposób ważny ze swego prawa wniesienia wniosku do Sądu o wydanie opinii.

Przepis art. 106 ust. 5 Konstytucji RL określa wnioskodawców, którym w kwestii stwierdzenia naruszeń prawa, zarówno ordynacji wyborczej do Sejmu, jak i na prezydenta, przyznane zostało prawo zwrócenia się do Sądu Konstytucyjnego z wnioskiem. Jeżeli chodzi o wybory prezydenckie, to podmiotem uprawnionym jest tylko i wyłącznie Sejm. W przypadku wyborów do Sejmu, prawo wystąpienia z wnioskiem przysługuje oprócz Sejmowi także prezydentowi. Ustrojodawca w przypadku parlamentu posłużył się zbiorczym pojęciem w stosunku do tego organu. Należy przyjąć, iż w przypadku skierowania wniosku przez ciało ustawodawcze uchwała w tej kwestii musi być podjęta przez całą izbę, a więc większością głosów parlamentarzystów uczestniczących w posiedzeniu, na którym dany wniosek będzie głosowany.

Wnioskodawcy ograniczeni są terminem do wniesienia wniosku. Okres ten przewidziany przez ustawodawcę wynosi zaledwie trzy dni⁷ od momentu ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ. Zarówno w wyborach parlamentarnych, jak i prezydenckich jest to Centralna Komisja Wyborcza. Sąd Konstytucyjny odmawia natomiast rozpatrzenia wniosku, niezależnie od tego, przez który z uprawnionych podmiotów został on wniesiony, w przypadku gdy upłynął termin do jego złożenia.

Czas, w jakim Sąd Konstytucyjny powinien rozpatrzyć wniosek i wydać opinię (konkluzję), to 72 godziny od momentu złożenia wniosku. Art. 82 ust. 2 UoSK bardzo ogólnie stwierdza, iż procedura rozpatrywania takiego wniosku pozostawiona jest uznaniu Sądu, przy zastosowaniu procedur uproszczonych.

Przedmiotem opinii Sądu Konstytucyjnego ma być stwierdzenie, czy podczas wyborów parlamentarnych bądź prezydenckich nie zostały naruszone przepisy ustaw wyborczych. Sąd Konstytucyjny musi więc stwierdzić brak zaistnienia przesłanek negatywnych, odnoszących się – przede wszystkim – do sytuacji, w których zajdą tak poważne uchybienia w przebiegu wyborów, że wykluczają one prawidłowe ustalenie wyniku tych wyborów.

Konstytucyjnie konieczną treścią kontroli ważności wyborów przez Sąd Konstytucyjny jest badanie uchybień w prawie wyborczym. Dokonywanie oceny, czy uchybienia te były na tyle istotne, że miały lub mogły mieć wpływ na wybór po-

⁷ Art. 77 ust. 1 UoSK.

szczególnych członków Sejmu bądź na całe wybory, pozostawione zostało Sejmowi. Sejm, biorąc pod uwagę opinię Sądu, podejmuje ostateczną decyzję w tej kwestii. Sądzić należy, iż punktem wyjścia będzie domniemanie ważności wyborów, a udowodnienia wymagać będzie kwestia braku tej ważności.

Sąd Konstytucyjny może wydać jeden z dwóch rodzajów opinii: 1) jeżeli Sąd Konstytucyjny uzna, iż miało miejsce naruszenie przepisów ordynacji wyborczej bądź dopuszczono się sfałszowania dokumentów wyborczych, co też wpłynęło na końcowe ustalenie wyników wyborów, wydaje opinię, w której stwierdza naruszenie przepisów wyborczych; 2) jeżeli Sąd Konstytucyjny uzna, iż mimo naruszeń prawa możliwe jest określenie końcowego rezultatu wyborów, gdyż nie miały one bezpośredniego wpływu na ich końcowy wynik, wydaje opinię o ważności przeprowadzonych wyborów.

Jeśli chodzi o wybory prezydenckie, to Sąd Konstytucyjny, podobnie jak przy wyborach parlamentarnych, analizuje i ocenia decyzje wydane przez organ czuwający nad prawidłowością wyborów i odpowiedzialny za ustalenie końcowego wyniku wyborów, czyli za działania Centralnej Komisji Wyborczej. W konkluzji Sąd Konstytucyjny stwierdza, iż Centralna Komisja Wyborcza poprzez swoje działania naruszyła (bądź też nie) przepisy ustawy wyborczej.

Na podstawie wydanej przez Sąd Konstytucyjny opinii Sejm podejmuje jedną z następujących decyzji: a) stwierdza nieważność wyboru prezydenta, gdy Sąd wyda opinię, iż Centralna Komisja Wyborcza poprzez wydawane decyzje bądź sfałszowanie dokumentów wyborczych naruszyła przepisy prawa wyborczego w taki sposób, iż nie da się ustalić końcowego wyniku wyborów; b) ustanawia końcowy wynik wyborów w oparciu o wyniki głosowania przedstawione przez komitety wyborcze, pod warunkiem, że decyzje (protokoły) komitetów wyborczych dotyczące potwierdzenia tych wyników nie zostały zaskarżone do Najwyższego Trybunału Administracyjnego Litwy, a w przypadku złożenia takiej skargi – Najwyższy Trybunał Administracyjny wydał decyzję o jej niezasadności. W sytuacji gdy Sejm stwierdza nieważność wyborów prezydenckich, ponowne wybory powinny odbyć w ciągu trzech najbliższych miesięcy.

Konstytucja RL w art. 105 ust. 3 pkt 2 wprowadziła szczególną kompetencję Sądu Konstytucyjnego. Zgodnie z powołanym przepisem, Sąd Konstytucyjny przedstawia opinię, czy stan zdrowia prezydenta Republiki Litewskiej pozwala mu nadal wykonywać obowiązki⁸.

⁸ Szerzej na temat tej kompetencji zob. V. Sinkevičius, *The Jurisdiction of the Constitutional Court*, [w:] pr. zb. *Constitutional Justice in Lithuania*, Vilnius 2003, s. 116 i n.

W powyższej kwestii do Sądu Konstytucyjnego może zwrócić się tylko jeden podmiot, a jest nim Sejm⁹. Wniosek Sejmu w tej sprawie może zostać przedłożony Sądowi Konstytucyjnemu, jeżeli za poparciem jego treści opowie się większość członków Sejmu przy co najmniej połowie ustawowej ich liczbie. Wraz z wnioskiem musi zostać przedłożona Sądowi opinia lekarskiej komisji biegłych zatwierdzonej przez Sejm¹⁰. Wydaje się, mając na uwadze treść art. 89 ust. 1 i 2 Konstytucji RL, iż niemożność zdrowotna prezydenta musi mieć charakter trwały. Chodzi więc o podejrzenie zachodzenia długotrwałej i, wydaje się, nieodwracalnej niedyspozycji zdrowotnej głowy państwa. Biorąc pod uwagę treść norm art. 89 ust. 2 Konstytucji RL, wykluczyć należy sytuację, w której Sejm skierowałby wniosek do Sądu Konstytucyjnego w sytuacji czasowej niedyspozycji zdrowotnej prezydenta. Konstytucja wskazuje bowiem, iż między innymi w przypadku czasowej choroby prezydenta¹¹ w okresie tym zastępuje go przewodniczący Sejmu.

Podkreślić też należy, iż opinia wydana przez Sąd Konstytucyjny w tej sprawie ma charakter ostateczny i nie podlega zaskarżeniu. Niemniej Sąd nie wydaje orzeczenia, a jedynie opinię (konkluzję), która, mimo że jest ostateczna i niezaskarżalna, nie ma charakteru wiążącego, co oznacza, iż organ podejmujący ostateczną decyzję może – ale nie musi – jej uwzględnić przy podejmowaniu ostatecznego rozstrzygnięcia. Zgodnie z normami art. 88 pkt 6 Konstytucji RL, organem uprawnionym do przyjęcia ostatecznej decyzji jest Sejm. Rolą Sądu Konstytucyjnego jest tylko weryfikacja twierdzeń Sejmu i ocena, czy w wystarczający sposób wykazują one zaistnienie przeszkody w postaci trwałej choroby – w sprawowaniu urzędu przez prezydenta.

Wydaje się jednak, iż w kwestii stwierdzenia trwałej niezdolności prezydenta powstałej w wyniku jego złego stanu zdrowia, Sejm nie będzie mógł działać wbrew opinii lekarskiej i konkluzji Sądu Konstytucyjnego. Sądzić można, że opinia Sądu o przemijającej chorobie prezydenta, powzięta po wnikliwej analizie dowodów świadczących o jego stanie zdrowia, w tym po wysłuchaniu opinii biegłych leka-

⁹ Art. 106 ust. 5 Konstytucji RL.

¹⁰ Wniosek skierowany do Sądu Konstytucyjnego powinien odpowiadać wymogom formalnym określonym przez art. 76 UoSK. Powinien wskazywać: 1) adresata, czyli Sąd Konstytucyjny; 2) nazwę i adres podmiotu wnoszącego zapytanie, czyli w tym wypadku Sejm; 3) przepisy konstytucji i UoSK stanowiące podstawę do wniesienia zapytania do Sądu Konstytucyjnego; 4) żądanie zawarte w zapytaniu; 6) wykaz załączników. Sejm może zawrzeć zapytanie, adresowane do Sądu Konstytucyjnego, w treści podjętej przez siebie uchwały. W pozostałych przypadkach zapytania musi być dołączona uchwała Sejmu zatwierdzająca to zapytanie.

¹¹ Kolejną z przesłanek czasowej niemożności wykonywania przez prezydenta swoich obowiązków jest czasowy jego pobyt za granicą.

rzy, nie mogłaby być przez Sejm nieuwzględniona; w związku z czym Sejm nie powinien podjąć uchwały stwierdzającej, iż stan zdrowia prezydenta nie pozwala mu na pełnienie obowiązków. Poza tym dodatkowym czynnikiem mającym powstrzymać nierozważne działania Sejmu, jest przewidziana w tej kwestii przez konstytucję¹² kwalifikowana większość 3/5 głosów ogólnej liczby członków Sejmu popierająca wniosek o niemożności sprawowania przez głowę państwa jego kompetencji. Z chwilą jednak podjęcia przez Sejm takiej uchwały kompetencje prezydenta wygasają¹³.

Przepis art. 105 ust. 3 pkt 3 Konstytucji RL stanowi, iż Sąd Konstytucyjny przedkłada konkluzje, czy umowy międzynarodowe Republiki Litewskiej nie są sprzeczne z konstytucją.

Umieszczenie tej kompetencji Sądu Konstytucyjnego w strukturze tzw. innych uprawnień Sądu Konstytucyjnego, a niezaliczenie jej do kompetencji polegającej na kontroli norm, wiąże się z tym, iż unormowania litewskie charakteryzują się specyficznymi rozwiązaniami, niepozwalającymi na zaliczenie ich do tradycyjnych uprawnień kontroli norm¹⁴.

Wydaje się, co też podkreślają sami sędziowie Sądu Konstytucyjnego, iż właściwszym byłoby, aby to Sąd Konstytucyjny decydował ostatecznie w kwestii zgodności umów międzynarodowych z konstytucją. Prerogatywa ta byłaby zgodna z ogólnym charakterem Sądu Konstytucyjnego oraz z istotą nadzoru konstytucyjnego, realizowanego przez sądy konstytucyjne innych państw europejskich¹⁵.

Litewski model sądowej kontroli konstytucyjności zdominowany jest przez kontrolę następczą. Zakres kontroli prewencyjnej jest wąski i ogranicza się do bada-

¹² Art. 88 pkt 6 Konstytucji RL.

¹³ Na gruncie zachodzących relacji, między Sejmem a prezydentem, podkreślenia wymaga, co też czyni D. Górecki (*Republika Litewska*, [w:] W. Brodziński, D. Górecki, K. Skotnicki, T. Szymczak, *Wzajemne stosunki między władzą ustawodawczą a wykonawczą Białoruś, Czechy, Litwa, Rumunia, Słowacja, Węgry*, Łódź 1996, s. 92 i n.), iż twórcy Konstytucji RL, opierając konstrukcję systemu naczelnych organów państwowych na zasadzie podziału władz, starali się zrównoważyć pozycję ustrojową parlamentu i egzekutywy. Z tym że wśród konstytucyjnych możliwości wzajemnego oddziaływania więcej jest uprawnień po stronie Sejmu niż prezydenta.

¹⁴ L. Garlicki (*Sądownictwo konstytucyjne...*, op.cit., s. 225) przyjmuje, iż kontrola prewencyjna obejmuje tylko takie działania trybunału, które ze skutkiem prawnie wiążącym przesądzą o losie projektów aktów normatywnych. Autor pojęciem tym nie obejmuje tzw. opinii doradczych.

¹⁵ J. Žilys, *Orzeczenia Sądu Konstytucyjnego – ich charakter i moc prawna*, [w:] *Orzeczenia instytucji nadzoru konstytucyjnego – problemy związane z ich charakterem, mocą oraz realizacją* [= *Konstitucinės priežiūros institucijų sprendimų teisinės prigimties, galių ir realizavimo problemos*], Vilnius 1997, s. 82.

nia konstytucyjności umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją. Kontrola prewencyjna ma zatem zawsze charakter abstrakcyjny, to znaczy oderwany od stosowania badanej normy. Możliwość rozpatrzenia przez Sąd Konstytucyjny zgodności umowy międzynarodowej jeszcze nieratyfikowanej stanowi wyjątek od zasady represyjnej kontroli aktów prawnych i jest to jedyny przypadek w rozwiązaniach litewskich, kiedy Sąd Konstytucyjny może przeprowadzić uprzednią kontrolę aktu.

Kontrola wstępna w stosunku do umów międzynarodowych przybiera dodatkowo specyficzny charakter. Z jednej strony Konstytucja RL w sposób do rozumiany poprzez normy art. 7 ust. 1 – wymaga, by umowy międzynarodowe były zgodne z konstytucją. Z drugiej strony, prawo międzynarodowe nakłada na państwo bezwzględny obowiązek wykonywania umów międzynarodowych, które weszły w życie – nie można bowiem uwolnić się od obowiązku niewykonywania umowy międzynarodowej w oparciu o argument, że umowa ta okazała się sprzeczna z konstytucją. Poddanie umów międzynarodowych kontroli uprzedniej pozwala na uniknięcie takich problemów, gdyż kontrola konstytucyjności umowy następuje przed jej ratyfikowaniem. Niemniej poddając umowy międzynarodowe kontroli konstytucyjności, konstytucja nie ogranicza tej kontroli jedynie do kontroli wstępnej. Nie wyklucza to na podstawie art. 73 pkt. 3 UoSK kontroli represyjnej, ponieważ pełna ocena zgodności z konstytucją będzie mogła nastąpić dopiero w toku kontroli następczej, gdy możliwe będzie zbadanie sposobu wejścia w życie tej umowy, jak też ustalenie następstw jej stosowania wobec obywateli¹⁶.

Należy zaznaczyć, że orzeczenie o niekonstytucyjności umowy międzynarodowej wydawane w trybie kontroli prewencyjnej przez większość sądów konstytucyjnych, którym przysługuje ta kompetencja, ma charakter ostateczny i wiążący¹⁷. Specyfika rozwiązań litewskich charakteryzuje się zaś tym, że charakter i moc prawna opinii zasadniczo różni się od orzeczeń Sądu Konstytucyjnego dotyczących zgodności z konstytucją aktów prawnych. Odmiennosc ta ma miejsce chociażby dlatego, że po przedłożeniu wniosków przez Sąd Konstytucyjny, ostateczną decyzję podejmuje Sejm¹⁸. Chociaż wniosek jest ostateczny i niezaskarżalny, Sejm ma jednak możliwość podjęcia swojej decyzji po ocenie

¹⁶ V. Sinkevičius, *The Jurisdiction of the Constitutional Court*, [w:] pr. zb. *Constitutional Justice in Lithuania*, Vilnius 2003, s. 116–117.

¹⁷ Na temat prewencyjnej kontroli norm zob. T. Diemer-Benedict, *Prewencyjna kontrola konstytucyjności w Europie Środkowo-Wschodniej*, „Przegląd Sejmowy” nr 2, 1997, s. 39–50.

¹⁸ Art. 107 ust. 3 Konstytucji RL.

wniosku Sądu Konstytucyjnego. Należy jednak przypuszczać, że parlament nie będzie mógł nie uwzględnić konkluzji przyjętej przez Sąd Konstytucyjny.

Na uwagę zasługuje także niewielka liczba podmiotów, którym przysługuje prawo zwrócenia się do Sądu Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie konstytucyjności umowy międzynarodowej¹⁹. Ogranicza się ona jedynie do Sejmu i prezydenta²⁰.

W odniesieniu do wyrażania opinii co do zgodności z konstytucją działań osób pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej daje się zaobserwować, jak wskazuje się w literaturze, wyraźną wstrzeźliwość organów ustrojodawczych do wyposażania sądów konstytucyjnych w kompetencje z tego zakresu. Poza tym należy odnotować specyfikę poszczególnych unormowań konstytucyjnych w trzech kwestiach. Po pierwsze, składu organu orzekającego, po drugie – kręgu stanowisk, których pełnienie stanowi jedną z przesłanek tego rodzaju odpowiedzialności oraz po trzecie, merytorycznych przesłanek postawienia w stan oskarżenia²¹.

Zgodnie z art. 105 ust. 2 pkt. 4 Konstytucji RL Sąd Konstytucyjny wydaje opinie (konkluzje) co do konkretnych działań posłów i funkcjonariuszy państwowych, w stosunku do których wszczęto postępowanie procesowe, czyli postawiono ich w stan oskarżenia w trybie odpowiedzialności konstytucyjnej²².

W odniesieniu do zakresu podmiotowego, czyli kręgu stanowisk, których pełnienie stanowi jedną z przesłanek odpowiedzialności konstytucyjnej, należy zaznaczyć, iż zgodnie z art. 74 Konstytucji RL pozbawieni urzędu w trybie pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej mogą zostać: prezydent, przewodniczący i sędziowie Sądu Konstytucyjnego, przewodniczący i sędziowie Sądu Najwyższego, przewodniczący i sędziowie Sądu Apelacyjnego, jak również posłowie. Należy zauważyć, iż jest to bardzo szeroki katalog stanowisk, nieobejmujący jednak jednego podmiotu władzy wykonawczej, a mianowicie – członków rządu, co jest charakterystyczne dla większości państw. Również to, że odpowiedzialności tej poddani zostali sędziowie, jest nadzwyczaj interesujące i zastanawiające. Uznać należy, iż

¹⁹ A.M. Ludwikowska, (*Sądownictwo konstytucyjne w państwach Europy Środkowo-Wschodniej*, Toruń 2002, s. 82) stwierdza, iż ograniczony krąg podmiotów uprawnionych do inicjowania też kontrolni jest między innymi cechą charakterystyczną kontroli prewencyjnej.

²⁰ Art. 106 Konstytucji RL.

²¹ E. Zwierzchowski, *Sądownictwo konstytucyjne*, Białystok 1994, s. 152.

²² Szeroko na temat instytucji *impeachmentu* oraz przyjętych rozwiązaniach litewskich dotyczących odpowiedzialności konstytucyjnej: E. Jarašiūnas, *Law and Facts in Constitutional Cases Pertaining to Impeachment of High Officials*, [w:] *Law and Fact in Constitutional Jurisprudence*, Vilnius 2005, s. 150–187.

jest to procedura polityczna i nadzwyczajna, gdyż normalnym trybem odpowiedzialności sędziego jest droga dyscyplinarna.

Co się tyczy zakresu przedmiotowego, to Litwa poszła odrębnym torem, nie przejmując gotowych rozwiązań z wykształconych już w tym zakresie systemów. Każdy z wyżej wskazanych podmiotów może być pociągnięty do odpowiedzialności za naruszenie konstytucji, złamanie przysięgi lub popełnienie przestępstwa.

Kolejną istotną kwestią związaną z instytucją odpowiedzialności prawnej konstytucyjnie wskazanych podmiotów jest przewidziany system kar. Litwa wprowadziła jeden rodzaj kary, a mianowicie – złożenie z urzędu.

Litewska procedura przewidziana dla pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej osób pełniących konstytucyjnie oznaczone stanowiska państwowe łączy elementy karne i polityczne. Proces oskarżenia został uregulowany w części ósmej regulaminu Sejmu. Można wyodrębnić w nim trzy fazy. Pierwsza, czyli oskarżenie. Druga faza proceduralna, śledcza, obejmuje utworzenie specjalnej komisji śledczej. Trzecia faza jest procedurą oskarżania w Sejmie. Inicjowana jest w sytuacji, gdy wniosek komisji śledczej zawiera podstawy do wszczęcia procesu oskarżenia.

Co się tyczy kompetencji Sądu Konstytucyjnego w procedurze badania odpowiedzialności konstytucyjnej, należy zaznaczyć, że z wnioskiem do Sądu Konstytucyjnego o wydanie przez Sąd opinii zwrócić może się jedynie Sejm²³. Zgodnie z art. 240 regulaminu Sejmu dzieje się to w przypadku, gdy akt oskarżenia wszczęto z powodu rażącego naruszenia konstytucji. Sejm zwraca się wówczas do Sądu Konstytucyjnego z wnioskiem o wydanie opinii, czy konkretne działania danej osoby są sprzeczne z konstytucją.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż poza zakresem kognicji Sądu Konstytucyjnego pozostają pewne kompetencje, które – w innych systemach prawnych – są niekiedy zaliczane do właściwości sądów konstytucyjnych. Po pierwsze, Sąd Konstytucyjny nie ma właściwości do orzekania w sprawach sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa. Po drugie, Sąd ten nie orzeka o zgodności z konstytucją celów lub działalności partii politycznych. Po trzecie, nie ma też właściwości do ustalania powszechnie obowiązującej wykładni konstytucji ani ustaw.

²³ Art. 106 ust. 5 Konstytucji RL.

Summary

Competences of the Lithuanian Constitutional Court in so-called „other matters

The article concerns competence of the Lithuanian Constitutional Court in so-called „other matters”. They include presenting the opinion (of conclusion) in four cases: 1) whether during choices of the president or members of the Seimas the infringed election act didn't stay, 2) whether the state of health of the president permits him still to perform its duties, 3) whether international agreements of the Lithuanian Republic aren't contrary to the constitution, 4) whether members of the Seimas and officials, towards which undertaken litigation proceedings stayed, infringed the constitution with one's specific acts. One should however emphasize that an inspection of norms, as connections is a base of the scope of the cognition of the Lithuanian Constitutional Court oneself with the protection of the precedence of the constitution.